

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠILUMOS ŪKIO ĮSTATYMO NR. IX-1565 32 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
ENERGIJOS IŠTEKLIŲ RINKOS ĮSTATYMO NR. XI-2023
8, 9, 10, 19¹, 28 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 23 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS
ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 2 IR 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. IX-884 22,
23, 24 IR 28 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Igyvendinant Dvidešimtos Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Vyriausybės programa) 24, 30 ir 50 punktus ir siekiant Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo ir Energijos išteklių rinkos įstatymo nuostatomis atsisakyti teisiniu reguliavimu nustatytų perteklinių reikalavimų centralizuotame šilumos tiekime, atlikta Šilumos ūkio ir Energijos išteklių rinkos įstatymų nuostatų sisteminė peržiūra ir parengti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 32 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1) ir Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo Nr. XI-2023 8, 9, 10, 19¹, 28 straipsnių pakeitimo ir 23 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2). Siekiant gerinti Lietuvos investicinę aplinką ir jos konkurencingumą regioniniame ir Europos Sąjungos (toliau – ES) kontekste, optimizuojant elektros energijos vartotojų (toliau – vartotojas) elektros įrenginių prijungimo prie elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus elektros tinklų (toliau – perdavimo tinklai) sąnaudas, įvertinus poreikį naujų didelių vartotojų elektros įrenginių prijungimui prie elektros tinklų, parengtas Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 3). Taip pat, siekiant tobulinti leidimų verstis mažmenine prekyba naftos dujomis ar nefasuotais naftos produktais įpareigojimų tvarką bei sudaryti sąlygas lengviau pritraukti rangovus iš užsienio, suteikiant teisę didžiosioms energetikos įmonėms (sistemų operatoriams) rangovų kvalifikaciją užtikrinti savarankiškai, parengtas Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 22, 23, 24 ir 28 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 4) (toliau kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymo projekto Nr. 1 ir Įstatymo projekto Nr. 2 tikslas – atsisakyti teisiniu reguliavimu nustatytų perteklinių reikalavimų centralizuotame šilumos tiekime, keičiant reikalavimus dėl gamtinių dujų ir biokuro įsigijimo, užtikrinti aiškesnį ir skaidresnį biokuro, naudojamo centralizuotai tiekiamos šilumos gamyboje, įsigijimo procesą.

Įstatymo projektas Nr. 3 parengtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XIV-2856 patvirtintoje Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje (toliau – NENS) nustatytą vieną iš keturių Lietuvos energetikos strateginių tikslų – iki 2050 metų *pereiti prie elektros energijos ekonomikos ir aukštą pridėtinę vertę kuriančios energetikos pramonės vystymo*. NENS pabrėžiama, kad daug energijos vartojančių pramonės šakų ir paslaugų teikėjų pritraukimas į Lietuvą galėtų reikšmingai prisidėti prie Lietuvos ekonominės gerovės augimo, toliau skatintų atsinaujinančių energijos išteklių gamybos įrenginių plėtrą ir investicijų į energetikos infrastruktūrą atsiperkamumą. Šio strateginio tikslo prioritetu įvardinamas aukštųjų technologijų pramonės bei paslaugų pritraukimas į Lietuvą, siekiant išnaudoti pigesnę elektros energiją regione ir sukuriant pridėtinę vertę Lietuvos ekonomikai. NENS nurodoma, kad Lietuvoje bus siekiama sudaryti palankias sąlygas vietinėms ir užsienio investicijoms į skirtingų naujos kartos energetikos sektoriuje naudojamų įrenginių ir jų komponentų gamybą, taip užtikrinant aukštos pridėtinės vertės

energetikos pramonės įmonių steigimąsi ir ekonominį šalies augimą (žr. NENS 38.3 papunktį ir 189, 190, 211, 214 punktus). NENS taip pat nurodoma, kad siekiant užtikrinti naujos kartos energetikos vertės grandinės vystymąsi Lietuvoje, bus sukuriamos palankios investicinės sąlygos Lietuvoje plėtoti daug energijos vartojančios, tvarios pramonės ir paslaugų rūšis, įskaitant ir duomenų centrus (NENS 213 punktas).

Vyriausybės programos 50 punkte, taip pat numatytas siekis gerinti stambių investicinių projektų prijungimo prie elektros tinklų sąlygas, optimizuoti šio prijungimo procedūrų trukmę.

Šiuo metu vartotojai, kurių elektros įrenginiai prijungiami prie perdavimo tinklų, apmokėdami 100 procentų elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus sąnaudų, patiria dideles pradines prijungimo prie perdavimo tinklų sąnaudas, lyginant su vartotojais jungiančiais elektros įrenginius prie skirstomųjų elektros tinklų, kuriems nustatytas palankesnis elektros tinklų operatoriaus patirtų sąnaudų padalinimo modelis. Perdavimo sistemos operatoriaus duomenimis, didelės leistinos naudoti galios vartotojų elektros įrenginių prijungimas prie perdavimo tinklų gali kainuoti nuo 2,9 mln. Eur iki 34 mln. Eur.

Vartotojo elektros įrenginių leistina naudoti galia	Preliminari prijungimo prie perdavimo tinklų kaina
10 MW	2,9 mln. Eur
50 MW	6,68 mln. Eur
100 MW	34 mln. Eur

Tuo tarpu vartotojai, kurių prie elektros energijos skirstomųjų tinklų operatorių elektros energijos elektros tinklų (toliau – skirstomieji tinklai) prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia yra ne mažesnė kaip 1 MW ar kurie didina leistiną naudoti galią ne mažiau kaip 1 MW, ir kurie elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriui (toliau – skirstomųjų tinklų operatorius) išipareigoja 10 metų nuo vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie skirstomųjų tinklų nemažinti leistinos naudoti galios, apmoka 10 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų.

Siekiant gerinti Lietuvos investicinę aplinką gamybiniais projektams ir trumpinti tokių investicinių projektų įgyvendinimo laikotarpį, svarbu sumažinti vartotojų, įgyvendinančių duomenų apdorojimo, interneto serverių (prieglobos) paslaugų ir susijusios veiklos arba apdirbamosios gamybos investicijų projektų, dėl kurių įgyvendinimų yra sudaryta ir galioja stambių projektų investicijų sutartis, t. y. įgyvendinančių stambius projektus, kaip jie apibrėžiami Lietuvos Respublikos investicijų įstatyme (toliau – stambus projektas), elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų išlaidas, numatant jas perdavimo sistemos operatoriui susigrąžinti per 10 metų laikotarpį. Vartotojams, įgyvendinantiems stambius projektus, mokant už perdavimo paslaugą bei išipareigojant suvartoti ne mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje ir elektros energijos perdavimo paslaugų sutartyje nustatytą elektros energijos kiekį, būtų užtikrinama, kad dėl tokių vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų, esamiems vartotojams elektros energijos perdavimo paslaugos kainos nedidėtų.

Įstatymo projekto Nr. 4 tikslas sudaryti teises prielaidas Lietuvoje veikti transporto priemonių judrumo (angl. *mobility*) skatinimo paslaugas teikiančioms bendrovėms ir leisti joms vykdyti mažmeninę prekybą naftos dujomis ar nefasuotais naftos produktais be leidimo, jeigu ūkio subjekto vykdoma veikla atitinka teisės aktuose nurodytas sąlygas. Galiojančios Energetikos įstatymo nuostatos nenumato išimčių dėl leidimo instituto taikymo ūkio subjektams, veikiantiems pagal degalų kortelių veiklos modelį ir neturintiems savo fizinių prekybos taškų (degalinių) ir norintiems vykdyti mažmeninę prekybą naftos dujomis ir nefasuotais naftos produktais. Siūlytina teisės akto pakeitimais sudaryti teises prielaidas Lietuvoje veikti transporto priemonių judrumo skatinimo paslaugas teikiančioms bendrovėms ir leisti joms vykdyti mažmeninę prekybą naftos dujomis ar nefasuotais naftos produktais be leidimo, jeigu ūkio subjekto vykdoma veikla atitinka teisės aktuose nurodytas sąlygas. Įprastai šie ūkio subjektai (toliau – degalų kortelių bendrovės) savo klientams, kurie valdo transporto priemonių parkus (toliau – degalų kortelių naudotojai), suteikia

„degalų kortelę“ su asmens tapatybės nustatymo savybe. Ši degalų kortelė leidžia degalų kortelių bendrovės klientams (degalų kortelių naudotojams) pirkti (įsigyti) degalus degalinėse, kurių savininkai ar teisėti valdytojai turi mažmeninei prekybai dujomis bei nefasuotais naftos produktais reikalingus leidimus, išduotus vadovaujantis Lietuvos Respublikos energetikos įstatymu ir Leidimų verstis prekybos naftos produktais veikla išdavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. 1-19.

Įstatymo projekto Nr. 4 tikslas – supaprastinti Lietuvos Respublikos ar kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėse narėse arba trečiosiose šalyse, pasirašiusiose Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų arba kitus privalomus tarptautinius susitarimus (toliau – nustatytos valstybės), įsteigtų juridinių asmenų, organizacijų, padalinių, taip pat nustatytų valstybių piliečių ir kitų fizinių asmenų, kurie naudojami Europos Sąjungos teisės aktuose jiems suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis, kai jie yra sudarę rašytinį susitarimą dėl energetikos įrenginių įrengimo ir (ar) eksploatavimo darbų atlikimo su asmeniu, turinčiu leidimą naudoti jūrinės teritorijos dalį (dalis) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, elektros energijos perdavimo sistemos operatoriumi, gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriumi, suskystintų gamtinių dujų terminalo (toliau – SGDT) operatoriumi ir (ar) naftos perdirbimo įrenginių ir magistralinių naftotiekių operatoriumi (toliau – Lietuvos energetikos įmonės) jų valdomuose energetikos objektuose ir (ar) energetikos įrenginiuose, atestavimo procesą, bei skatinti tarptautinį bendradarbiavimą energetikos srityje. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad užsienio juridiniai asmenys, norėdami dalyvauti pirkimo procedūrose, privalo iš anksto turėti Lietuvoje išduotus atestatus, patvirtinančius jų kvalifikaciją. Užsienio subjektai, turintys kvalifikaciją, reikiamus pajėgumus ir siekiantys dalyvauti rangos pirkimuose, yra priversti ieškoti vietinių partnerių, kad išpildytų lietuviško energetikos veiklos atestato turėjimo reikalavimą. Tačiau praktikoje šie subjektai dažnai dar nežino, ar laimės viešąjį pirkimą, todėl vengia investuoti laiką ir finansinius išteklius atestacijai gauti. Dėl šios priežasties dauguma užsienio įmonių apskritai nedalyvauja pirkimo procedūrose, o tai reikšmingai riboja konkurenciją ir galimybę pasitelkti aukštos kvalifikacijos specialistus, ypač vykdant sudėtingus, ypatingos svarbos energetikos projektus.

Įstatymo projektu Nr. 4 siūloma suteikti teisę didžiosioms energetikos įmonėms rangovų kvalifikaciją tikrinti ir užtikrinti savarankiškai. Šis teisinis reguliavimas supaprastinant energetikos įrenginių įrengimo ir eksploatavimo veiklos atestavimo procedūras skirtas Lietuvos Respublikos ir užsienio subjektams, siekiantiems teikti paslaugas įgyvendinant energetikos objektų plėtrą Įstatymo projekte Nr. 4 nurodytoms Lietuvos energetikos įmonėms elektros energijos, gamtinių dujų, SGDT bei magistralinių naftotiekių operatoriams ir leidimą naudoti jūrinės teritorijos dalį (dalis) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai turinčiam asmeniui. Šios Lietuvos energetikos įmonės turi didelę patirtį įgyvendinant didžiuosius energetikos projektus ir atliekant energetikos įrenginių įrengimo ir eksploatavimo veiklą, ir turi gebėjimus užtikrinti projektus įgyvendinančių rangovų priežiūrą ir kvalifikaciją savo resursais ir sutartiniu pagrindu. Supaprastinus atestavimo tvarką, pagerės užsienio rangovų įsitraukimas į Lietuvos rinką, padidės konkurencija, bus užtikrintas geresnis paslaugų kokybės ir kainos santykis.

Išskiriant darbininkų kategoriją, siekiama aiškiai apibrėžti skirtingų specialistų kvalifikacijų reikalavimus bei atsakomybę. Darbininkų grupė atlieka specifinius techninius darbus, kurie, nors ir svarbūs, reikalauja kitokio lygio kvalifikacijos, negu inžinerinis ar projektavimo personalas. Tokiu būdu užtikrinamas tinkamas darbų organizavimas ir saugumo reikalavimų laikymasis, atsižvelgiant į ypatingos svarbos energetikos infrastruktūros pobūdį. Tai leidžia užtikrinti aukštą darbų kokybę bei minimizuoti riziką, susijusią su statybos ir eksploatacijos procesais ypatinguosiuose statiniuose.

Svarbu pažymėti, kad toks reguliavimas nenumato neigiamo poveikio laisvam paslaugų teikimui Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje, nes taikomos procedūrų supaprastinimo priemonės nepažeidžia konkurencijos principų, o tik pašalina perteklines administracines kliūtis, kurios nepagrįstai apsunkina kvalifikuotų subjektų patekimą į Lietuvos rinką. Tokie pokyčiai yra

suderinami su Europos Sąjungos teisės principais, įskaitant proporcingumą ir nediskriminavimą, kadangi jie taikomi tik tiems ūkio subjektams, kurie veikia pagal Europos Sąjungos teisės suteiktas judėjimo ir paslaugų teikimo laisves.

Numatytasis teisinis reguliavimas prisidės prie konkurencingumo didinimo bei pažangių technologijų perdavimo nesumažinant atitinkamos veiklos patikimumo bei saugumo. Siekiant pritraukti rangovus iš užsienio ir didinti konkurenciją didelės apimties energetikos projektuose, siūloma palengvinti teisinės prielaidas užsienio valstybėse registruotiems subjektams bei jų darbuotojams, taip pat Lietuvos Respublikos piliečiams, kurie atlieka darbininkų kategorijos darbus pagal rašytinį susitarimą su energetikos įmone, dalyvauti energetikos įrenginių įrengimo ir eksploatavimo veikloje Lietuvoje, supaprastinant atestavimo tvarką.

Pabrėžtina, kad pagal Įstatymo projekto Nr. 4 28 straipsnio 9 dalį kvalifikacijos ir atestavimo reikalavimai gali būti netaikomi tik darbininkų kategorijos energetikos darbuotojams, dirbantiems pagal rašytinį susitarimą su energetikos įmone, kaip numatyta Įstatymo projekto Nr. 4 22 straipsnio 8 dalyje. Ši išimtis taikoma aiškiai apibrėžtais atvejais, remiantis objektyviais kriterijais. Kvalifikacijos ir saugos reikalavimai tokiu atveju nustatomi pačios Lietuvos energetikos įmonės, kuri yra atsakinga už jų tinkamumą ir įgyvendinimą. Tai nėra bendras kvalifikacinių reikalavimų atsisakymas, bet jų taikymo formos pritaikymas konkrečiai darbuotojų kategorijai, atsižvelgiant į darbų pobūdį ir veiklos rizikos valdymo mechanizmus.

Vadovaujantis 2018 m. birželio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/958 dėl proporcingumo patikros prieš priimant naujas profesijų reglamentavimo nuostatas, ir ją įgyvendinančiomis nacionalinėmis nuostatomis, teisės aktų projektų rengėjai turi atlikti proporcingumo vertinimą, kai siūlomi nauji ar keičiami esami reglamentuojamų profesijų ribojimai. Šiuo atveju Įstatymo projektu Nr. 4 nenustatomi nauji profesijų ribojimai ir nėra keičiami galiojantys reglamentavimo pagrindai. Įstatymo projektas Nr. 4 buvo pateiktas derinti Ekonomikos ir inovacijų ministerijai. Pasiūlymų dėl proporcingumo vertinimo nebuvo pateikta, o kitos pastabos suderintos darbo tvarka. Tokiu būdu užtikrinamas proporcingas reguliavimas, leidžiantis pasiekti veiklos efektyvumą ir skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, nesumažinant bendros darbų saugos ir kokybės lygio. Be to, siūloma nuostata taikoma tiek Lietuvos Respublikos piliečiams, tiek užsienio fiziniams asmenims, jei jie priskiriami darbininkų kategorijai ir dirba pagal rašytinį susitarimą su energetikos įmone.

Pažymėtina, kad siūlomos nuostatos užtikrina proporcingą ir veiksmingą reguliavimą, sudarantį sąlygas tarptautiniam bendradarbiavimui bei užtikrinantį darbų saugą ir kokybę energetikos sektoriuje. Numatomas teisinis reguliavimas neturės neigiamos įtakos šios veiklos, kuriai yra aktualūs pakeitimai, patikimumui bei saugumui, ir todėl nelaikytinas priežastimi, sudarančia kokias nors prielaidas abejoti šiuo metu teisės aktuose numatyto energetikos veiklos atestavimo būtinybės visais kitais atvejais.

Taip pat pabrėžtina, kad siūlomas reguliavimas neprieštarauja Europos Sąjungos paslaugų judėjimo laisvės principui, nes taikomas tik aiškiai apibrėžtai veiklos sričiai – ypatingos svarbos energetikos objektuose atliekamiems darbams – ir grindžiamas būtinybe užtikrinti viešąjį interesą: aukštą darbų saugos, kokybės ir infrastruktūros patikimumo lygį. Šios nuostatos yra proporcingos ir netaiko nepagrįstų ar diskriminacinių apribojimų užsienio paslaugų teikėjams.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimo iniciatorė – Lietuvos Respublikos energetikos ministerija. Įstatymų projektus parengė Energetikos ministerijos Energetikos konkurencingumo grupė (grupės vadovas Karolis Švaikauskas, tel. +370 670 39 352, el. p. karolis.svaikauskas@enmin.lt, patarėja Vida Dzermeikienė, tel. +370 658 42 175, el. p. vida.dzermeikiene@enmin.lt, patarėjas Vilmantas Markevičius, tel. +370 602 47 406, el. p. vilmantas.markevicius@enmin.lt, patarėja Aušra Grėbliūnaitė, tel. +370 602 46 290, el. p. ausra.greblionaite@enmin.lt, patarėjas Edvinas Varkala,

tel. +370 602 47 397, el. p. edvinas.varkala@enmin.lt); Energetikos ministerijos Energetinio saugumo grupė (grupės vadovas Dainius Bražiūnas, tel. +370 699 07 102, el. p. dainius.braziunas@enmin.lt, patarėja Aurelija Bielskytė-Petrenko, tel. +370 675 10 772, el. p. a.bielskyte@enmin.lt, patarėja Lina Švėgzdaite, tel. +370 602 53 764, el. p. lina.svegzdaitė@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Dėl Įstatymo projekto Nr. 1 ir Įstatymo projekto Nr. 2:

Šiuo metu galiojančio Šilumos ūkio įstatymo (toliau – ŠŪĮ) 32 straipsnio 3 dalis nustato, kad jeigu ūkio subjektai, suvartojantys 50 GWh gamtinių dujų ar daugiau, nepažeidžia Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatyme numatytų reikalavimų, gamtinių dujų įsigijimo sąnaudų (tiek gamtinių dujų įsigytų gamtinių dujų biržoje, tiek ne biržoje) įtraukimas į šilumos ir (ar) karšto vandens kainą neribojamas. Tokia ŠŪĮ nuostata visų pirma sukuria dvejopą teisinį reguliavimą skirtingoms šilumos tiekimo įmonėms.

Tuo atveju, jei šilumos tiekimo įmonė suvartoja daugiau kaip 50 GWh gamtinių dujų per metus, kaip ir minėta, tokia įmonė gali laisvai savo nuožiūra įsigyti iki 50 proc. savo veikloje sunaudojamų gamtinių dujų (su sąlyga, kad likęs ne mažiau kaip 50 proc. sudarantis gamtinių dujų kiekis bus įsigytas gamtinių dujų biržoje), o šių dujų įsigijimo sąnaudos nebūtų ribojamos. Tačiau tuo atveju, jei šilumos tiekimo įmonė per metus suvartoja mažiau kaip 50 GWh gamtinių dujų, nei Energijos išteklių rinkos įstatymas (toliau – EIRĮ), nei ŠŪĮ neapibrėžia, kaip turėtų būti vertinamos tokių įmonių gamtinių dujų įsigijimo sąnaudos.

Pažymėtina, kad tiek gamtinių dujų, tiek kitų kuro rūšių įsigijimo kainoms reikšmingą įtaką turi kontrakto sudarymo metas, kuro tiekimo laikotarpis bei kitos sąlygos, tokios kaip atsiskaitymo tvarka ar šalių įsipareigojimai. Pavyzdžiui, kaip parodė 2022–2023 m. šildymo sezono faktinė situacija, dauguma šilumos tiekimo įmonių, vyraujant neapibrėžtumui dėl gamtinių dujų tiekimo prieinamumo, 2022 m. rudenį besiruošdamos artėjančiam šildymo sezonui, gamtinėmis dujomis apsirūpino dvišalių kontraktų pagrindu.

Remiantis UAB GET Baltic pateiktais duomenimis, gamtinių dujų biržoje dalyviai turi galimybę sudaryti mėnesinius gamtinių dujų įsigijimo kontraktus artimiausiems 12-ai mėnesių, t. y., iš anksto apsirūpinti gamtinėmis dujomis per gamtinių dujų biržą. Įvertinus šią informaciją, reguliuojami ūkio subjektai, norėdami sudaryti ilgalaikius dvišalius kontraktus ne per gamtinių dujų biržą, pirmiausia turėtų būti suinteresuoti įvertinti gamtinių dujų biržoje prieinamus produktus ir kainas ir tik tuo atveju, jei dvišaliu kontraktu įsigijamos gamtinės dujos yra ekonomiškai pigesnės nei biržoje – sudaryti dvišalį kontraktą.

EIRĮ 23 straipsnis numato, kad šilumos tiekėjai, reguliuojami nepriklausomi šilumos gamintojai ir bendri šilumos ir elektros energijos gamintojai, kurie per metus reguliuojamajai energetikos veiklai suvartoja 50 GWh gamtinių dujų ar daugiau, privalo gamtinių dujų biržoje per kalendorinius metus įsigyti ne mažiau kaip 50 procentų reguliuojamajai elektros ir (ar) šilumos energijos gamybos veiklai reikalingo gamtinių dujų kiekio.

Dėl Įstatymo projekto Nr. 3:

EEĮ 67 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad vartotojai, kurių elektros įrenginiai prijungiami prie perdavimo tinklų, privalo apmokėti visas (100 procentų) perdavimo sistemos operatoriaus sąnaudų, susijusių su jų valdomų įrenginių prijungimu prie perdavimo tinklų.

Tuo tarpu EEĮ 67 straipsnio 7 dalies 2 punktas suteikia galimybę vartotojams, kurių pirmą kartą prie skirstomųjų tinklų prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia yra ne mažesnė kaip 1 MW (arba kurie didina leistiną naudoti galią ne mažiau, kaip 1 MW) ir kurie skirstomųjų tinklų operatoriui įsipareigoja 10 metų nemažinti leistinos naudoti galios, apmokėti 10 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus patirtų sąnaudų.

EEĮ 67 straipsnio 7 dalies 3 punkte nustatyta, kad vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistina naudoti galia yra didesnė kaip

250 kW, kurie pageidauja Energetikos ministerijos nustatyta tvarka, suderinę su skirstomųjų tinklų operatoriumi, įrengti šiuos elektros tinklus ir organizuoti jų įrengimo darbus, apmoka 100 procentų šių skirstomųjų tinklų įrengimo sąnaudų.

Galiojantis reguliavimas, pagal kurį perdavimo tinklų vartotojai privalo apmokėti visas prijungimo sąnaudas, nesuteikia paskatų pritraukti didelių, elektros energiją intensyviai naudojančių, tiek užsienio, tiek vietinių investuotojų.

Dėl Įstatymo projekto Nr. 4:

Vadovaujantis galiojančiomis Energetikos įstatymo (toliau – EĮ) 22, 22¹, 28, 28¹ straipsnių nuostatomis visi be išimties asmenys ir jų darbuotojai energetikos įrenginių įrengimo ir eksploatavimo veiklai privalo įgyti energetikos įrenginių įrengimo ir eksploatavimo veiklos atestatą.

Galiojančios EĮ nuostatos nenumato išimčių dėl leidimo instituto taikymo ūkio subjektams, veikiantiems pagal degalų kortelių veiklos modelį ir neturintiems savo fizinių prekybos taškų (degalinių) ir norintiems vykdyti mažmeninę prekybą naftos dujomis ir nefasuotais naftos produktais. Siūloma, kad leidimai vykdyti mažmeninę prekybą naftos dujomis ar nefasuotais naftos produktais nebūtų reikalingi degalų kortelių veiklos modelį įgyvendinančioms degalų kortelių bendrovėms, jei degalų kortelių bendrovė dujas ar nefasuotus naftos produktus pirkėjams (degalų kortelių naudotojams) parduos (ir fiziškai perduos) prekybos vietoje, kurioje šie produktai pirkėjams (degalų kortelių naudotojams) bus tiekiami asmenų, turinčių tokiai veiklai reikalingus leidimus. Degalų įsigijimas būtų vykdomas pagal sutartį sudarytą tarp degalų kortelių bendrovės ir atitinkamo degalų tiekėjo, kuris turi tokiai veiklai reikalingus leidimus. Vadovaujantis sudarytomis sutartimis, degalų kortelių bendrovė nuperka degalus iš degalų tiekėjo turinčio fizines prekybos vietas (degalines) ir parduoda degalus degalų kortelių naudotojui degalų tiekėjo prekybos vietoje (degalinėje), jei degalų kortelių naudotojas degalų tiekėjui pateikia degalų kortelių bendrovės išduotą degalų kortelę. Atitinkamai, degalų kortelių bendrovė su pirkėjais (degalų kortelių naudotojais) sudaro sutartis dėl degalų pirkimo–pardavimo (tiekitimo) įsigyjant degalus įgaliotose degalinėse. Degalai tiesiogiai tvarkomi, pristatomi ir perduodami iš atitinkamų degalų tiekėjų degalų kortelių bendrovės klientams (degalų kortelių naudotojams) įgaliotose degalinėse.

Atkreiptinas dėmesys, kad jeigu ūkio subjektas veiks „pagal degalų kortelių modelį“ ar kitą veiklos modelį, t. y. tokį, pagal kurį teiks paslaugas, teikiamas mokėjimo priemonėmis, kurias galima naudoti ribotai, jam (paslaugos teikėjui) gali būti taikomas Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas (8 straipsnis), įskaitant jame nustatytas išimtis. Atitinkamai, energetikos įstatymo pakeitimo projektas papildytas nuostatomis, kurios nustato, kad ūkio subjekto vykdomai veiklai (vykdant veiklą pagal degalų kortelių veiklos modelį) gali būti taikomos Mokėjimų įstatymo nuostatos.

EĮ 13¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos energetikos agentūra (toliau – Agentūra) yra viešoji įstaiga, kurios vienintelė savininkė yra valstybė ir kurios veikla atliekant EĮ ir kituose įstatymuose jai nustatytas funkcijas finansuojama iš valstybės biudžeto asignavimų ir (ar) kitų lėšų. EĮ 13¹ straipsnio 1 dalies 13 punkte Lietuvos energetikos agentūrai pavesta kaupti ir tvarkyti naftos produktų ir naftos valstybės atsargas (toliau – atsargos).

EĮ 24 straipsnio 15 dalyje numatyta, kad Agentūros pagal Lietuvos Respublikos naftos produktų ir naftos valstybės atsargų įstatymą (toliau – AI) tik naftos produktų ir naftos valstybės atsargų keitimo veikla nėra laikoma didmenine prekyba naftos produktais ir šiai veiklai neprivaloma įsigyti leidimo, nurodyto šio straipsnio 1 dalies 1 punkte.

Vadovaujantis EĮ ir Leidimų verstis prekybos naftos produktais veikla išdavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. 1-19 „Dėl Leidimų verstis prekybos naftos produktais veikla išdavimo taisyklių patvirtinimo“, leidimais reguliuojama nefasuotų naftos produktų didmeninės prekybos veikla. Viena iš reguliuojamosios energetikos veiklos sąlygų, numatytų EĮ 24 straipsnio 5 dalyje, yra pateikti Valstybinei mokesčių inspekcijai vieno milijono eurų vertės galiojantį prievolių įvykdymo užtikrinimo dokumentą

(Europos ekonominėje erdvėje veikiančios kredito įstaigos ar jos padalinio arba draudimo bendrovės išduotą laidavimo draudimą, laidavimą arba garantijos dokumentą).

Atkreiptinas dėmesys, kad AĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Agentūra yra centrinė naftos produktus ir naftos atsargas kaupianti ir tvarkanti organizacija Lietuvos Respublikoje, kuri, tenkindama viešuosius interesus, atlieka šio įstatymo nustatytas funkcijas, tai yra, Agentūra yra pelno nesiekianti, komercinės veiklos nevykdanti įstaiga, kurios veikla yra finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų, ir atsargų kaupimo ir tvarkymo funkciją Agentūra atlieka tenkindama viešuosius interesus.

Taip pat AĮ 15 straipsnio 1 dalyje nustatyti atsargų panaudojimo pagrindai. Atsargos gali būti naudojamos ekstremaliosios energetikos padėties laikotarpiu, Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatyme nustatytais atvejais ir tvarka, o taip pat Lietuvai dalyvaujant kolektyviniuose Tarptautinės energetikos agentūros veiksmuose patiekiant šalies atsargas į rinką. Visais šiais atvejais Vyriausybė gali pavesti Agentūrai patiekti atsargas į rinką ar numatytiems subjektams, todėl Agentūros kaupiamų atsargų pardavimas neturi būti laikoma didmenine prekyba.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma gamtinių dujų ir biokuro įsigijimo sąnaudų pagrįstumą sieti ne su EIRĮ numatytų reikalavimų įvykdymu, o su kuro įsigijimu gamtinių dujų biržoje ir (ar) energijos išteklių biržoje.

Kuro įsigijimas gamtinių dujų biržoje ir (ar) energijos išteklių biržoje užtikrina pagrįstą kuro įsigijimo kainą, o ūkio subjektams pasirinkus kitus kuro įsigijimo būdus, turėtų būti užtikrinama, kad jų įsigytų gamtinių dujų ir (ar) biokuro kaina neviršytų kuro kainų, susiformavusių gamtinių dujų ir (ar) energijos išteklių biržose.

Įstatymo projektu Nr. 2, atsižvelgiant į Įstatymo pakeitimo projekte Nr. 1 siūlomus pakeitimus, bei į Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos informaciją, jog šalyje yra pasiektas ir viršytas tikslas, kad gamtinių dujų biržoje būtų prekiaujama ne mažiau nei 15 proc. gamtinių dujų, suvartojamo Lietuvoje kiekio, ir, kad Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų terminalo užimtumas yra užtikrintas iki 2033 m., siūloma EIRĮ panaikinti reikalavimus įpareigotiesiems energijos gamintojams ne mažiau kaip 50 proc. gamtinių dujų įsigyti gamtinių dujų biržoje.

Papildomai, siekiant užtikrinti skaidresnį prekybos biokuro procesą, Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma EIRĮ 19¹ straipsnį papildyti 3 dalimi, kurioje būtų numatytos biokuro, naudojamo elektros energijos ir (ar) šilumos gamyboje, įsigijimo iš susijusios įmonės ar iš susijusių ūkio subjektų grupės sąlygos, įsigyjant biokurą dvišalių pirkimo–pardavimo sutarčių pagrindu ne energijos išteklių biržoje.

Atlikti kiti teisinio ir redakcinio Įstatymo projekto Nr. 2 nuostatų pobūdžio pakeitimai – patikslintas reglamento¹, kuriuo užtikrinamas prekybos naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka draudimas, pavadinimas ir taikymo apimtis bei, mažinant perteklinius reikalavimus, atsisakoma 8 straipsnyje 1 dalies 6 punkte nustatytos Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos funkcijos derinti energijos išteklių biržos operatoriaus metinę veiklos ataskaitą, 10 straipsnio 4 dalyje – energijos išteklių biržos ataskaitą, kaip nekuriančių pridėtinės vertės veiksmų.

Dėl Įstatymo projekto Nr. 3:

Įstatymo projekto Nr.3 1 straipsniu keičiamu EEĮ 2 straipsnio 111 dalyje, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas nuo 2024 m.

¹ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo

liepos 1 d. neteko galios, siūloma EEĮ 2 straipsnio 111 dalyje vietoje Įmonių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymo nurodyti šį įstatymą pakeitusį Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymą.

Istatymo projekto Nr.3 2 straipsniu keičiamu EEĮ 2 straipsnio 111 dalimi, vadovaujantis, Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“, 35 punktu, atsižvelgiant, kad EEĮ bus vartojama Lietuvos Respublikos investicijų įstatyme apibrėžta sąvoka „stambus projektas“, siekiant teisinio aiškumo, siūloma papildyti nuostata, kad kitos EEĮ vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžiamos Investicijų įstatyme.

Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 2 dalimi siūloma papildyti EEĮ 67 straipsnį nauja 6¹ dalimi, siekiant pagerinti vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus, elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų sąlygas. Siūloma nustatyti, kad vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, turės teisę apmokėti 10 procentų perdavimo sistemos operatoriaus patirtų vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų sąnaudų, jei išipareigos perdavimo sistemos operatoriui ne mažiau kaip 10 metų nemažinti leistinos naudoti galios ir suvartoti ne mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje ir elektros energijos perdavimo paslaugos sutartyje nustatytą elektros energijos kiekį. Šiomis nuostatomis galės pasinaudoti tiek nauji vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, tiek ir esami vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, siekiantys padidinti elektros įrenginių leistiną naudoti galią. Pažymėtina, kad elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje numatyta leistina naudoti galia ir suvartojamas elektros energijos kiekis, turės užtikrinti perdavimo sistemos operatoriaus sąnaudų padengimą per 10 metų laikotarpį, vartotojui mokant už perdavimo paslaugą, neįskaitant papildomų paslaugų išigijimo dedamosios prie perdavimo paslaugos. Vertinant, kiek toks vartotojas turėtų išipareigoti suvartoti elektros energijos, bus nevertinama papildomų paslaugų išigijimo dedamoji prie perdavimo paslaugos, nes ši dedamoji nėra skirta perdavimo tinklų infrastruktūros sukūrimui ir išlaikymui, todėl nedengia perdavimo sistemos operatoriaus patiriamų sąnaudų, patirtų dėl vartotojų elektros įrenginių prijungimo. Tokiu būdu bus užtikrintas perdavimo sistemos operatoriaus patirtų sąnaudų, dėl tokių vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų, sugrąžinimas. Atsižvelgiant į tai, kad prijungimo prie perdavimo tinklų sąnaudos gali būti įvairaus dydžio (priklausomai nuo būtino perdavimo sistemos operatoriaus elektros tinklų rekonstravimo ir plėtros dydžio), siūloma nustatyti, kad konkretus privalomas vartotojo, įgyvendinančio stambų projektą, suvartoti elektros energijos kiekio perskaičiavimo būdas, tvarka ir sąlygos būtų nustatomi konkrečioje su tokiu vartotoju sudaromoje elektros energijos perdavimo paslaugos sutartyje.

Pažymėtina, kad jei vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, nenorės išipareigoti 10 metų nemažinti leistinos naudoti galios bei išipareigoti suvartoti ne mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje ir elektros energijos perdavimo paslaugos sutartyje nustatytą elektros energijos kiekį, tokiems vartotojams bus taikomas dabar galiojantis reguliavimas, nustatytas EEĮ 67 straipsnio 6 dalyje, t. y., toks vartotojas turės apmokėti visas perdavimo sistemos operatoriaus patirtas sąnaudas, susijusias su vartotojo elektros įrenginių prijungimu prie perdavimo tinklo.

Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 4 dalimi siūloma papildyti EEĮ 67 straipsnį nauja 8¹ dalimi, siekiant vartotojams, įgyvendinantiems stambius projektus, numatyti teisę energetikos ministro nustatyta tvarka, suderinus su perdavimo sistemos operatoriumi, pastatyti ir (ar) rekonstruoti perdavimo sistemos operatoriaus elektros tinklus ir organizuoti jų statybos ir (ar) rekonstravimo darbus. Tokia galimybė (skubiai (angl. *fast-track*) prie elektros tinklų prijungti vartotojo elektros įrenginius) sutrumpintų prijungimo prie elektros tinklų procesą, kadangi, siekiant išgyti elektros įrenginius, pasamdyti darbų rangovą, nebereikėtų vykdyti viešųjų pirkimų, atsirastų galimybė pasisamdyti rangovą už pačių sutartą, o ne perdavimo sistemos operatoriaus nustatytą kainą bei rangos darbus vykdyti vartotojui patogiu laiku. Tai leistų efektyviau planuoti stambių projektų plėtrą.

Pažymėtina, kad tokius darbus galės atlikti tik atitinkamus atestatus turintys asmenys. Siūlomomis nuostatomis galės pasinaudoti tiek nauji vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, tiek ir esami vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, siekiantys padidinti elektros įrenginių leistiną naudoti galią.

Šie vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, privalės įsipareigoti perdavimo sistemos operatoriui ne mažiau kaip 10 metų nemažinti leistinos naudoti galios ir suvartoti ne mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje ir elektros energijos perdavimo paslaugos sutartyje nustatytą elektros energijos kiekį. Tokiu atveju perdavimo sistemos operatorius energetikos ministro nustatyta tvarka padengtų 90 procentų perdavimo sistemos operatoriaus elektros tinklų statybos ir (ar) rekonstravimo darbų sąnaudų. Tokiu būdu būtų nustatyti panašūs sąnaudų padengimo principai, kaip šiuo metu nustatyti vartotojams, jungiantiems savo elektros įrenginius prie skirstomųjų tinklų ir tai skatintų naujų vartotojų atsiradimą prie perdavimo tinklų.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad toks vartotojas, susiderinęs su perdavimo sistemos operatoriui ir sudaręs įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartį, neįgis nuosavybės teisių į pastatytus elektros tinklus ir įrenginius bei juos neatlygintinai perduos naudotis perdavimo sistemos operatoriui. Taip pat siūloma nustatyti, kad vartotojų lėšomis įrengti perdavimo tinklai yra perdavimo sistemos operatoriaus nuosavybė ir už jų įrengimą ir (ar) naudojimą prijungiant kitų tinklų naudotojų įrenginius, įrengimą atlikusiems tinklų naudotojams neatlyginama (*Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 5 dalis*).

Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 6 dalimi siūloma papildyti EEĮ 67 straipsnį nauja 11² dalimi, siekiant įtvirtinti nuostatas, nustatančias, kad jei vartotojai nevykdo savo įsipareigojimų, t. y. vartotojai, kurie sumažina leistiną naudoti galią, ir (ar) suvartoja mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje numatytą suvartoti elektros energijos kiekį, ir (ar) ar nutraukia elektros energijos persiuntimo perdavimo tinklais paslaugų sutartį nepaėjęs 10 metų nuo vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų, turės prievolę apmokėti visas patirtas perdavimo sistemos operatoriaus sąnaudas, susijusias su šių vartotojų elektros įrenginių prijungimu prie perdavimo tinklų, proporcingai sumažintai leistinai naudoti galiai ir (ar) likusiam įsipareigoto suvartoti elektros energijos kiekiui elektros energijos persiuntimo perdavimo tinklais paslaugų sutartyje.

Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 7 ir 8 dalimis siūloma papildyti EEĮ 67 straipsnį naujomis 11³ ir 11⁴ dalimis, numatant, kad vartotojų, nurodytų EEĮ 67 straipsnio 6¹ ar 8¹ dalyse, elektros įrenginių prijungimas prie perdavimo tinklų, įskaitant ir leistinos naudoti galios didinimą, negali didinti elektros energijos perdavimo paslaugos kainos esamiems vartotojams. Šie vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, perdavimo sistemos operatoriaus išlaidas padengtų įsipareigodami 10 metų nuo vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų nemažinti leistinos naudoti galios, suvartoti ne mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje ir elektros energijos perdavimo paslaugos sutartyje nustatytą elektros energijos kiekį ir mokėdami už perdavimo paslaugą.

Taip pat EEĮ 67 straipsnio 11⁴ dalyje siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus dėl nuo perdavimo sistemos operatoriaus nepriklausančių aplinkybių nepadengia jo patirtų sąnaudų dalies, ši sąnaudų dalis laikoma pagrįstomis perdavimo sistemos operatoriaus tinklų plėtros sąnaudomis. Šiuo teisiniu reguliavimu siekiama užtikrinti perdavimo sistemos operatoriaus finansinį stabilumą, elektros tinklų plėtros tęstinumą bei apsaugoti perdavimo sistemos operatoriaus interesus situacijose, jeigu susidarytų nuostoliai dėl vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus veiksmų ar neveikimo. Taip pat, perdavimo sistemos operatorius įpareigojamas imtis visų teisės aktuose numatytų priemonių, įskaitant teisminį išieškojimą, siekiant, kad šias sąnaudas padengtų vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, kai viena šalis - vartotojas, įgyvendinantis stambų projektą, nevykdo sutartinių įsipareigojimų, kita šalis – perdavimo sistemos operatorius –

turi teisę reikalauti, kad sutartis būtų įvykdyta, arba nutraukti sutartį ir prašyti atlyginti nuostolius, taip pat taikyti sutartyje numatytas sankcijas (delspinigius, netesybas), taip užsitikrindama savo teisių apsaugą. Tuo atveju, jei vartotojas ir toliau nevykdytų įsipareigojimų, perdavimo sistemos operatorius turi teisę kreiptis į teismą dėl nuostolių priteisimo ar įvykdymo priverstiniu būdu.

Perdavimo sistemos operatoriaus patirtos sąnaudos dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių, neturėtų būti priskiriamos jo veiklos rizika, nes perdavimo sistemos operatorius veikia valstybės reguliuojamos energetikos veiklos pagrindu, kurios santykinai žemą rizikingumą atspindi ir investicijų grąžos dydis, nustatomas pagal Investicijų grąžos normos nustatymo metodiką, patvirtintą Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimu Nr. O3-510 „Dėl Investicijų grąžos normos nustatymo metodikos patvirtinimo“, o šios veiklos pagrįstų ir būtinų sąnaudų kompensavimas užtikrinamas per reguliuojamą per elektros energijos perdavimo paslaugos tarifą.

Pažymėtina, kad Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, vadovaudamasi Elektros energetikos įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašo, patvirtinto 2018 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. O3E-468 „Dėl Elektros energetikos įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas), 30 punktu, užtikrina, kad į perdavimo sistemos operatoriaus reguliuojamos kainos paslaugas (įskaitant ir perdavimo paslaugos tarifus) būtų įtraukiamos sąnaudos, kurios yra pagrįstos ir objektyviai būtinos reguliuojamai veiklai vykdyti. Todėl, jeigu Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, vertindama perdavimo sistemos operatoriaus pateiktus pagrindžiančius dokumentus apie patirtas sąnaudas, analizuodama informaciją apie sutartines prievoles, teisminių išieškojimų eigą ir pan., nustatys, kad perdavimo sistemos operatorius patyrė sąnaudas, nes nesiėmė visų teisinių priemonių nustatytą Civiliniame kodekse, kad vartotojas, įgyvendinantis stambius projektus, padengtų operatoriaus patirtas sąnaudas, tai pagal Aprašą būtų laikoma, kad šias sąnaudas perdavimo sistemos operatorius patyrė savo investicijų grąžos sąskaita..

Atsižvelgiant į siūlomus pakeitimus, siekiant teisinio aiškumo, siūloma patikslinti EEĮ 67 straipsnio 6 dalį (*Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 1 dalis*).

Istatymo projekto Nr.3 3 straipsnio 3 dalimi, atsižvelgiant į siūlomus pakeitimus, siekiant sudaryti galimybę didesniai vartotojų skaičiui energetikos ministro nustatyta tvarka, suderinus su perdavimo sistemos operatoriumi, pastatyti ir (ar) rekonstruoti perdavimo sistemos operatoriaus elektros tinklus ir organizuoti jų statybos ir (ar) rekonstravimo darbus ir sparčiau prijungti elektros energijos įrenginius prie elektros perdavimo tinklų, siūloma atsisakyti elektros įrenginių leistinos naudoti galios ribojimo – 10 MW. Patikslintomis nuostatomis galės pasinaudoti tiek nauji vartotojai, tiek ir esami vartotojai, siekiantys padidinti elektros įrenginių leistiną naudoti galią. Taip pat siekiant teisinio aiškumo, atsižvelgiant į tai, kad pagal EEĮ 2 straipsnio 59 dalį, tinklų naudotojas – asmuo, kurio įrenginiai yra prijungti prie elektros energijos perdavimo ar skirstomųjų tinklų ar kuris ketina juos prijungti prie šių tinklų ir naudojasi ar gali naudotis persiuntimo paslauga, t. y. vartotojas, gamintojas ar energijos kaupimo įrenginių savininkas, siūlome tiksliai nurodyti kuriems tinklų naudotojams taikomos nuostatos.

Istatymo projekto Nr.3 siūlomi pakeitimai pagerintų investicinę aplinką Lietuvoje, sudarytų palankesnes sąlygas vartotojų elektros įrenginių prijungimui prie perdavimo tinklų, pagreintų vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų procesą, bei suteiktų paskatų pritraukti tiek užsienio, tiek vietinės investicijas, kuriančias aukštą pridėtinę vertę ir naujas darbo vietas.

Dėl Istatymo projekto Nr. 4:

Istatymo projekto Nr. 4 1 straipsniu siūloma papildyti EĮ 22 straipsnį 8 dalimi, numatant, kad Energetikos įrenginių įrengimo ir eksploatavimo veiklos atestatų, nurodytų EĮ 22 straipsnio 1 dalyje, nereikalaujama iš Lietuvos Respublikos ar kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėse narėse arba trečiosiose šalyse, pasirašiusiose Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų arba kitus privalomus tarptautinius susitarimus

(toliau – nustatytos valstybės), įsteigtų juridinių asmenų, organizacijų, padalinių, taip pat nustatytų valstybių piliečių, kai jie yra sudarę rašytinį susitarimą dėl energetikos objektų ir (ar) energetikos įrenginių įrengimo ir (ar) eksploatavimo darbų atlikimo su elektros energijos perdavimo sistemos operatoriumi, gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriumi, suskystintų gamtinių dujų terminalo operatoriumi ir (ar) naftos perdirbimo įrenginių ir magistralinių naftotiekių operatoriumi jų valdomuose energetikos objektuose ir (ar) energetikos įrenginiuose. Tokiu atveju, fizinis ar juridinis asmuo, atliekantis energetikos įrenginių įrengimo ir (ar) eksploatavimo darbus, privalo turėti profesinės civilinės atsakomybės draudimą, kaip nustatyta EĮ 22¹ straipsnyje. Tokiu būdu bus suteikta teisė didžiosioms energetikos įmonėms rangovų kvalifikaciją tikrinti ir užtikrinti savarankiškai. Siūlomas energetikos įrengimo ir eksploatavimo veiklos atestavimo procesų palengvinimas sudarys galimybes didiesiems energetikos projektams lengviau pritraukti rangovus iš užsienio. Šiuo metu užsienio subjektai, turintys kvalifikaciją, reikiamus pajėgumus ir siekiantys dalyvauti rangos pirkimuose yra priversti ieškoti vietinių partnerių, kad išpildytų lietuviško energetikos veiklos atestato turėjimo reikalavimą. Supaprastinus atestavimo tvarką, pagerės užsienio rangovų įsitraukimas į Lietuvos rinką, padidės konkurencija, bus užtikrintas geresnis paslaugų kokybės ir kainos santykis. *Taip pat Įstatymo projekto Nr. 4 4 straipsniu siūloma papildyti EĮ 28 straipsnį 9 dalimi, numatant, kad energetikos darbuotojų kvalifikacijos ir atestavimo reikalavimai netaikomi nustatytose valstybėse įsteigtų juridinių asmenų, organizacijų ar padalinių energetikos darbuotojams, taip pat nustatytų valstybių piliečiams, kurie atlieka energetikos įrenginių įrengimo ir (ar) eksploatavimo darbus šio įstatymo 22 straipsnio 8 dalyje nurodyto rašytinio susitarimo (sutarties) pagrindu. Tokiu atveju energetikos darbuotojai turi atitikti šiame rašytiniame susitarime (sutartyje) numatytus kvalifikacijos reikalavimus.*

Įstatymo projekto Nr. 4 2 straipsniu siūloma papildyti EĮ 23 straipsnį 10 dalimi, numatant, kad ūkio subjektams vykdantiems mažmeninę prekybą suskystintomis naftos dujomis, neprivaloma įsigyti leidimą, nurodytą EĮ 23 straipsnio 1 dalyje 2 punkte, kai jų vykdoma veikla atitinka nurodytas sąlygas, t. y. ūkio subjektas, kuris neturi leidimo vykdyti mažmeninę prekybą suskystintomis naftos dujomis, yra sudaręs suskystintų naftos dujų pirkimo–pardavimo sutartį su asmeniu turinčiu leidimą vykdyti mažmeninę prekybą suskystintomis naftos dujomis. Atitinkamai, ūkio subjektas, kuris neturi EĮ 23 straipsnio 1 dalyje 2 punkte nurodyto leidimo, ir ūkio subjektas (galutinis pirkėjas) yra sudaręs suskystintų naftos dujų pirkimo–pardavimo sutartį, o suskystintas naftos dujas ūkio subjektui (galutiniam pirkėjui) fiziškai perduoda (patiekia) prekybos vietoje (degalinėje) asmuo, turintis leidimą vykdyti mažmeninę prekybą suskystintomis naftos dujomis.

Įstatymo projekto Nr. 4 3 straipsnio 1 dalimi siūloma numatyti, kad visa Agentūros vykdoma veikla kaupti, tvarkyti ir naudoti naftos produktų ir naftos valstybės atsargas pagal AĮ nebūtų laikoma didmenine nefasuotų naftos produktų prekyba ir jai nebūtų taikomos reguliuojamosios energetikos veiklos sąlygos. Pažymėtina, kad Agentūra yra centrinė naftos produktus ir naftos atsargas kaupianti ir tvarkanti organizacija Lietuvos Respublikoje, kuri, tenkindama viešuosius interesus, atlieka AĮ nustatytas funkcijas ir komercinės veiklos, susijusius su naftos produktų prekyba, nevykdo. Tokiu būdu bus sumažinta administracinė ir kita našta Agentūrai.

Įstatymo projekto Nr. 4 3 straipsnio 2 dalimi siūloma papildyti EĮ 24 straipsnį 16 dalimi, numatant, kad ūkio subjektams vykdantiems mažmeninę prekybą nefasuotais naftos produktais, neprivaloma įsigyti leidimą, nurodytą EĮ 24 straipsnio 1 dalyje 4 punkte, kai jų vykdoma veikla atitinka nurodytas sąlygas, t. y. ūkio subjektas, kuris neturi leidimo vykdyti mažmeninę prekybą nefasuotais naftos produktais, yra sudaręs nefasuotų naftos produktų pirkimo–pardavimo sutartį su asmeniu turinčiu leidimą vykdyti mažmeninę prekybą nefasuotais naftos produktais. Atitinkamai, ūkio subjektas, kuris neturi EĮ 24 straipsnio 1 dalyje 4 punkte nurodyto leidimo, ir ūkio subjektas (galutinis pirkėjas) yra sudaręs nefasuotų naftos produktų pirkimo–pardavimo sutartį, o nefasuotus naftos produktus ūkio subjektui (galutiniam pirkėjui) fiziškai perduoda (patiekia) prekybos vietoje (degalinėje) asmuo, turintis leidimą vykdyti mažmeninę prekybą nefasuotais naftos produktais.

Atkreiptinas dėmesys, kad jeigu ūkio subjektas veiks „pagal degalų kortelių modelį“ ar kitą veiklos modelį, t. y. tokį, pagal kurį teiks paslaugas, teikiamas mokėjimo priemonėmis, kurias galima naudoti ribotai, jam (paslaugos teikėjui) gali būti taikomas Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas (8 straipsnis), įskaitant jame nustatytas išimtis. Atitinkamai energetikos įstatymo pakeitimo projektas papildytas (EĮ 23 straipsnis 11 dalimi ir EĮ 24 straipsnis 17 dalimi) nuostatomis, kurios nustato, kad ūkio subjekto vykdomai veiklai (vykdant veiklą pagal degalų kortelių veiklos modelį) gali būti taikomos Mokėjimų įstatymo nuostatos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Dėl Įstatymo projekto Nr.3:

Įvedus 90 procentų prijungimo prie perdavimo tinklų sąnaudų padengimo modelį, ilguoju laikotarpiu šis modelis nedidins perdavimo sistemos operatoriaus sąnaudų ir elektros energijos kainų esamiems vartotojams, tikėtina – jį mažins, kadangi padidėjęs elektros energijos vartojimas mažina santykinę elektros tinklų išlaikymo fiksuotą ir kintamąją kaštų dalį tenkančią kiekvienai perduotai elektros energijos kilovatvalandei. Vartotojai, įgyvendinantys stambius projektus, įsipareigoję 10 metų nuo vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų nemažinti leistinos naudoti galios, per 10 metų laikotarpį padengtų likusias perdavimo sistemos operatoriaus patirtas prijungimo išlaidas, suvartodami ne mažesnę kaip elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų paslaugos sutartyje ir elektros energijos perdavimo paslaugų sutartyje nustatytą elektros energijos kiekį. Taip būtų užtikrinamas EEĮ 67 straipsnio 11³ dalyje nurodytos nuostatos, neleidžiančios didinti esamiems vartotojams elektros energijos perdavimo paslaugos kainos, veikimas.

Perdavimo sistemos operatoriaus patirtų sąnaudų padengimas 90 procentų turėtų būti pagrįstas aiškiais sutartiniais vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus, įsipareigojimais, užtikrinant, kad jų suvartotas elektros energijos kiekis kompensuos perdavimo sistemos operatoriaus patirtas išlaidas.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsiliieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektu Nr. 1 ir Įstatymo projektu Nr. 2 siūlomi pakeitimai tiksliau reglamentuos šiuo metu galiojančių ŠŪĮ ir EIRĮ nuostatas, sudarys prielaidas išspręsti šilumos ūkio sistemoje esamas problemas, su kuriomis dažniausiai susiduria šilumos ūkio ir biokuro sektoriuose veikiantys ūkio subjektai, šilumos vartotojai bei šilumos ūkio veiklą reguliuojančios institucijos, ir užtikrins konkurencingą ir tvarią šilumos ūkio plėtrą, o šilumos vartotojams nenutrūkstamą šilumos tiekimą pagrįstomis kainomis.

Įstatymo projekto Nr.3 įgyvendinimas prisidės prie investicinės aplinkos gerinimo, naujų investicijų pritraukimo, didesnio elektros energijos suvartojimo ir atitinkamai – investicijų atsinaujinančių energijos išteklių gamybą Lietuvoje, užtikrins didesnę elektros energetikos sistemos atsparumą (elektros tinklų patikimumą) bei skatins ekonomikos plėtrą. Be to, vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus, pritraukimas Lietuvoje padėtų užtikrinti stabilų elektros energijos vartojimą elektros perdavimo sistemoje, o tai paskatintų naujų elektros energijos gamybos pajėgumų iš atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, prisidedant prie šalies energetinio saugumo didinimo. Siūlomas prijungimo prie perdavimo tinklų sąnaudų pasidalijimo modelis optimizuos įmonių, veikiančių elektros energiją intensyviai naudojančiuose pramonės sektoriuose, įsikūrimo pradines sąnaudas. Tai padidins Lietuvos investicinę patrauklumą ir sudarys sąlygas Lietuvoje pritraukti daugiau stambių investicijų. Vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus, pritraukimas padės užtikrinti stabilų elektros energijos vartojimą elektros perdavimo sistemoje, o tai paskatins

naujų elektros energijos gamybos pajėgumų iš atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, prisidedant prie šalies energetinio saugumo didinimo.

VšĮ „Investuok Lietuvoje“ 2024 metų duomenimis, už investuotojo įdarbintą vieną darbuotoją sumokama gyventojų pajamų mokesčio bei socialinio draudimo įmokų suma per metus siekia 19 200 Eur. Energijai imlus stambus investicijų projektas, sukuriantis 200 darbo vietų, per 10 metų sumokėtų 38,4 mln. Eur gyventojų pajamų mokesčio ir socialinio draudimo įmokų. Valstybei sumokami mokesčiai, net ir neskaičiuojant sumokamo pelno mokesčio ir kitų teigiamų stambaus projekto naudų Lietuvos ekonomikai, ženkliai viršytų prijungimo prie elektros energijos perdavimo tinklų išlaidas. Tiesioginės užsienio investicijos į pramonės sektorių, kurios kurtų aukštą pridėtinę vertę, ypač svarbios Lietuvos regionų vystymuisi.

Įstatymo projekto Nr.4 įgyvendinimas sumažins teisinio reguliavimo perteklinius reikalavimus mažmeninei prekybai naftos produktais, o taip pat suvienodins teisinį reguliavimą su kitose ES valstybėse narėse taikoma praktika. EĮ įstatyme bus aiškiai apibrėžti atvejai, kai leidimo turėti neprivaloma, bet tuo pačiu užtikrinant, kad fizinis produkcijos perdavimas vis tiek būtų vykdomas per leidimą turinčius subjektus.

Taip pat sumažės administracinė našta užsienio įmonėms, bus sudarytos palankesnės sąlygos tarptautiniam bendradarbiavimui, padidės konkurencija energetikos sektoriuje. Tai skatins investicijas, technologijų mainus ir didins Lietuvos energetikos rinkos patrauklumą užsienio partneriams.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kitų įstatymų keisti ar priimti naujų nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose neįtvirtinamos naujos sąvokos.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektų nuostatos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymų projektus, atitinkamos institucijos pagal kompetenciją turės parengti Įstatymų projektų įgyvendinamųjų teisės aktų pakeitimus:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 277 „Dėl Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą.

2) Energetikos ministerija turės parengti energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 1-127 „Dėl Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą;

3) Valstybinė energetikos reguliavimo taryba turės parengti:

- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2010 m. spalio 4 d. nutarimo Nr. O3-202 „Dėl Šilumos gamybos ir (ar) supirkimo tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą;
- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2018 m. gegužės 16 d. nutarimo Nr. O3E-154 „Dėl Šilumos aukciono reglamento tvirtinimo“ pakeitimo projektą;
- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2009 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. O3-96 „Dėl Šilumos kainų nustatymo metodikos“ pakeitimo projektą;
- Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2009 m. liepos 21 d. nutarimo Nr. O3-106 „Dėl Karšto vandens kainų nustatymo metodikos“ pakeitimo projektą;
- Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodikos, patvirtintos Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2011 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. O3- 235, pakeitimo projektą;
- Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodikos, patvirtintos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės tarybos 2015 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. O3-1207, pakeitimo projektą;
- Elektros energijos perdavimo paslaugos teikimo sutarčių standartines sąlygas, suderintų Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2024 m. sausio 11 d. nutarimu Nr. O3E- 20, pakeitimo projektą;
- Elektros energetikos įmonių apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo reikalavimų aprašo, patvirtinto Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2018 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. O3E- 468, pakeitimo projektą.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto Nr.3 rengimo metu konsultuotasi su Valstybine energetikos reguliavimo taryba, perdavimo sistemos operatoriumi, skirstomųjų tinklų operatoriumi ir VŠĮ „Investuok Lietuvoje“.

Įstatymo projekto Nr.4 rengimo metu konsultuotasi su Valstybine energetikos reguliavimo taryba, Valstybine mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Muitinės departamentu prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos pramonininkų konfederacija.

Įstatymų projektai teikiami visuomenės konsultacijoms ir suinteresuotiems asmenims išvadoms gauti.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: *šilumos ūkis, Taryba, energijos išteklių birža, gamtinių dujų birža, biokuras, miško kirtimo liekanos ir kt.*

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.